

УДК 378.14

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ АВСТРАЛІЙСЬКОГО НАУКОВОГО ДОСВІДУ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ СТУДЕНТАМИ В УКРАЇНСЬКУ СИСТЕМУ ОСВІТИ

А. Є. Скирда

ORCID 0000-0001-8254-7592

Стаття розглядає проблему необхідності професійної підготовки викладачів в освіті обдарованих. Оскільки основна мета системи освіти має бути спрямованою на допомогу як і обдарованій молоді, так і будь-якій іншій молоді, розкрити свій талант та найкращим чином послужити розвитку економіки своєї країни й її конкурентоспроможності на світовій арені. Вважається, що прийоми та методи, від яких отримують користь обдаровані студенти, можуть бути корисними для всіх студентів. Також існує думка про те, що викладач, який має підготовку з освіти обдарованих, буде більш кваліфікованим для роботи з будь-яким студентом, тому що такий викладач буде більш диференційовано підходити до навчання, керуючись індивідуальними освітніми потребами кожного студента. Важливим чинником в успішному процесі навчання студентів є бажання викладачів допомогти кожному студенту розвинути свій потенціал повною мірою. Міжнародні дослідники обдарованості визнають, що освіта обдарованих буде постійною та ефективною, якщо вона буде легітимізована в рамках системи освіти. Соціально-педагогічну підтримку обдарованих студентів слід перестати вважати спеціальною або відділяти її від соціально-педагогічної підтримки студентів в цілому. Її слід визнавати як рутинний захід у межах встановленої системи освіти країни. Освіта обдарованих повинна продемонструвати, що вона має пропонувати щось суттєве освіті в цілому. Це можна робити єдиним способом – через партнерські зв'язки з навчальними закладами, органами освіти, культурними та дослідницькими установами та батьками. Удосконалення системи освіти в цілому може здійснено завдяки зосередженню на освіті обдарованих. Часто багато уваги приділяється вирішенню проблем академічно невстигаючих студентів. Але якщо навчальний заклад почне з навчально-виховних потреб самих здібних учнів, то можна створити набагато більш позитивне навчальне середовище, в якому цінують різноманітність та інновації. Таке навчальне середовище піде на користь усім студентам, а також їх викладачам і батькам.

Ключові слова: обдаровані студенти, професійна підготовка, підготовка викладачів, навчальне середовище, освіта обдарованих.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Перевага високоякісної системи освіти чітко проявляється в розвинутій економіці країни. Освіта сприяє зростанню, продуктивності, перевазі в конкурентоспроможності, оскільки високоякісна освіта має прямий вплив на якість життя, здоров'я та соціальну мобільність. Продуктивність системи освіти є досягненням студентів, а не самої системи.

Часто в науковій літературі робиться наголос на внеску, який обдарована молодь може зробити в суспільство та економіку майбутнього, а також на необхідності зупинити «відтік мозків» (brain drain) або втрату талантів на національному рівні. Однак, не слід переоцінювати цей аргумент, тому що на кожному обдаровану особистість, яка має високі досягнення у тій чи іншій області, є тисяча звичайних громадян, чий важливий внесок у суспільство полягає в тому, щоб бути добре освіченими та залученими до життя суспільства. Основна мета системи освіти повинна полягати в тому, щоб допомогти обдарованій молоді, як і будь-якій іншій молоді, взяти на себе цю роль. Прийоми та методи, від яких отримують користь обдаровані студенти, можуть бути корисними для всіх студентів. А викладач, який має підготовку з освіти обдарованих, буде більш кваліфікованим для роботи з будь-яким студентом, тому що викладач буде більш диференційовано підходити до навчання, керуючись індивідуальними освітніми потребами кожного студента. Обов'язок кожного викладача – допомогти всім студентам розвинути свій потенціал повною мірою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Багато світових досліджень указують на те, що викладачі, які отримали професійну підготовку з освіти обдарованих, є більш продуктивними та ефективними викладачами для всіх студентів, а не тільки для обдарованих. Проблемою ставлення викладачів до обдарованих студентів займалась П. Детмер (P. Dettmer), професор зі спеціальної освіти, консультування та психологічної освіти в університеті штату Канзас, США). Вона справедливо визначила викладачів вищих навчальних закладів як агентів змін. В ідеалі всі викладачі повинні бути зацікавленими в отриманні належної підготовки з освіти обдарованих, незалежно від того, працюють вони зараз з обдарованими студентами чи ні. Таку ж думку підтримують австралійські науковці Н. Каррінгтон і С. Бейлі (N. Carrington, S. Bailey), коли кажуть, що освіта обдарованих повинна стати невід'ємною частиною програм підготовки викладачів. (N. Carrington & S. Bailey, 2000, с. 21).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Останнім часом спостерігається більш демократичний підхід до освіти обдарованих, який надає більше можливостей викладачам, студентам та їхнім батькам. Також все більш визнається необхідність співпраці між органами освіти, начальними закладами, фондами й асоціаціями обдарованих на місцевому, національному чи міжнародному рівнях. Лише через партнерські відносини з міжнародними колегами можливо зрозуміти, які методи та підходи дійсно працюють у всьому світі, а також трансформувати освітній досвід, щоб наші обдаровані студенти були визнані, отримали належну соціально-педагогічну підтримку та мали досягнення гідні їхнього потенціалу.

Перш за все, для того щоб освіта обдарованих була постійною та ефективною, вона повинна бути легітимізованою в рамках системи освіти. Соціально-педагогічну підтримку обдарованих студентів слід перестати вважати спеціальною або відділяти її від соціально-педагогічної підтримки студентів в цілому. Її слід визнавати як рутинний захід у межах встановленої системи освіти країни. Освіта обдарованих повинна продемонструвати, що вона має пропонувати щось суттєве освіті загалом. Це можна робити одним способом – через партнерські зв'язки з навчальними закладами, органами освіти, культурними та дослідницькими установами та батьками. Розвиток потенціалу освітньої системи є життєво важливим для задоволення потреб обдарованих студентів. Це може бути ефективно досягнуто шляхом розвитку професійної підготовки, щоб забезпечити всіх викладачів навичками диференціації. Фахівці з освіти обдарованих можуть бути надзвичайно корисними як радники та наставники для викладачів навчальних закладів.

Постановка завдання. Ціллю статті є надання рекомендацій щодо впровадження австралійського наукового досвіду роботи з обдарованими студентами в українську систему освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Шляхи України до інтеграції в освітній простір Європи свідчить про її турботу про майбутнє інтелектуального потенціалу країни, що може послужити підвищенню конкурентоспроможності держави. Хоча коріння соціально-педагогічної підтримки української обдарованої молоді можна прослідити ще за радянських часів, найбільш активні й ефективні дії в цьому напрямку спостерігаються вже в 90-х роках минулого сторіччя, коли країна здобула свою незалежність. Завдяки закону України «Про загальну середню освіту» стали поширюватись ліцеї, колеґіуми та гімназії, метою яких є сприяння реалізації творчих здібностей обдарованої молоді та як результат цього – примноження інтелектуального потенціалу України.

Нормативно-правове забезпечення з боку держави в Україні реалізується завдяки наказам та програмам Президента. Перш за все це указ Президента України «Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді» та «Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001 – 2005 років». Вони спрямовані на пошук, підтримку та заохочення творчо обдарованої молоді України до реалізації у сучасному суспільстві. Іншою програмою роботи з обдарованою молоддю стала програма 2001–2005 років, особливістю якої є соціальний захист такої категорії юнацтва, а також розробка спеціальних курсів для роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Новим на шляху роботи з обдарованою молоддю в Україні стала «Концепція державної цільової програми роботи з обдарованою молоддю на 2006–2010 роки». Ця програма спрямована на підвищення рівня науково-методичного забезпечення роботи з обдарованим юнацтвом, удосконалення нормативно-правової бази, впровадження інноваційних методів роботи та розвиток міжнародного співробітництва

Створення Інституту обдарованої дитини у 2007 році Міністерством освіти і науки згідно з рішенням Президії Академії педагогічних наук України мало за мету удосконалити науково-методичне, інформаційне й організаційне забезпечення системи виявлення, розвитку та підтримки обдарованої та талановитої молоді в Україні.

Ще однією програмою підтримки обдарованих в Україні, яка заслуговує на окрему увагу, є «Концепції стратегії підтримки та розвитку дитячої обдарованості на період до 2020 р.» Донецької обласної адміністрації. Ця програма спрямована на подальший розвиток та вдосконалення системи виявлення та підтримки розвитку обдарованої молоді, їхньої самореалізації та професійного самовизначення.

Наступною ключовою освітньою організацією, яка забезпечує організацію та координацію науково-дослідної діяльності учнів в Україні, є Мала академія наук. Її основна функція – це створення сприятливих умов для інтелектуального, духовного та професійного розвитку обдарованої особистості, що має гарантувати зростання наукового потенціалу країни.

На основі порівняльного аналізу систем соціально-педагогічної підтримки обдарованої молоді в Україні та Австралії нами були розроблені такі рекомендації щодо розвитку освіти обдарованих в Україні та освіти в цілому:

Перша рекомендація стосується фінансування та підтримки університетів та інших навчальних закладів, зокрема інститути підвищення кваліфікації щодо професійного розвитку викладачів обдарованих і талановитих студентів. Такий професійний розвиток має надати викладачам

можливості дізнатися про ефективні науково обґрунтовані стратегії виявлення обдарованих і талановитих студентів, що базуються на дослідженнях, включаючи стратегії, які найкраще можуть бути застосовані для ідентифікації обдарованих студентів серед тих, хто має додаткові потреби (фізичні, психологічні та навчальні). Також, мають бути передбачені можливості для участі в місцевих та міжнародних дослідженнях щодо освіти талановитих і обдарованих студентів.

Друга рекомендація полягає у використанні легкодоступних допоміжних документів. Було б корисно створити легкодоступний портал освіти обдарованих і талановитих на веб-сайті Міністерства освіти України, присвячений освіті обдарованих і талановитих студентів. Цей портал міг би містити інформацію про державну політику щодо освіти обдарованих і підтверджуючі документи, а також легкодоступні матеріали для професійного розвитку. Такий професійний розвиток можна було б отримати за допомогою веб-порталу та підтримувати за рахунок семінарів з експертами та дослідниками з освіти обдарованих.

Третя рекомендація наголошує на необхідності використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій для підтримки викладачів, обдарованої молоді та їхніх сімей у сільській місцевості та віддалених районах. Інтернет-ресурси, а також онлайн-форум для обговорень виникаючих проблем, який би контролювався експертом з освіти обдарованих, могли б допомогти викладачам забезпечити освітні потреби обдарованих студентів як у звичайних аудиторіях, так і у сільській місцевості, особливо в віддалених районах.

Четверта рекомендація полягає в тому, щоб надати можливість студентам педагогічних вузів та коледжів, а також студентам класичних вітчизняних університетів можливість вивчати принаймні одну дисципліну, яка спеціально присвячена освіті обдарованих і талановитих. Такі дисципліни необхідно включити до переліку як і нормативних дисциплін, так і вибіркових. За визначенням Ф. Ганье (F. Gagne), обдаровані та талановиті складають принаймні 10% населення. Це означає, що в кожному класі учнів та групі студентів викладачі будуть навчати обдарованих. Професійна підготовка з освіти обдарованих може допомогти покращити рівень викладання для всіх студентів, не тільки обдарованих.

П'ята рекомендація акцентує увагу на необхідності реформування програм підготовки майбутніх педагогів. Українським університетам та іншим педагогічним навчальним закладам необхідно залучати до своїх програм підготовки напрацювання в освіті обдарованих як вітчизняних науковців, так і закордонних. Існуючі дослідження обдарованих і талановитих учнів мають на меті покращити підготовку викладачів щодо

виявлення обдарованих і задоволення їх особливих потреб як у навчанні, так і соціалізації.

Шоста рекомендація стосується створення зимових і літніх шкіл для обдарованих студентів та учнів на базі університетів. Це надасть можливість як для розвитку їхнього високого потенціалу, так і для можливостей спілкування з іншими студентами та учнями, які мають високі здібності та схожі інтереси.

Сьома рекомендація висловлює необхідність створити на базі університетів центри з освіти обдарованих за прикладом вже діючих центрів з розвитку освіти обдарованих в Австралії. Такі центри можуть стати ланкою між школами та університетами для швидкого поширення новітніх напрацювань в освіті обдарованих та оцінкою результатів вже діючих програм та стратегій розвитку обдарованих по всій країні. А також для обміну досвідом та існуючими практиками.

Висновки і перспективи подальших розвідок. На основі вищевикладеного можна зробити такий висновок: метою соціально-педагогічної підтримки обдарованих студентів не є виховання вчених або митців світового рівня. Її метою є зробити життя обдарованих більш яскравим, продуктивним та збагаченим як для самих обдарованих, так і для широкого суспільства.

Відповідальність за розвиток студентів з винятковими здібностями повинна бути розділеною між багатьма секторами суспільства та рівнів влади. Батьки, освітяни та держава мають спільно опікуватись проблемами обдарованої молоді. Результатом такої сумісної роботи стануть оновлені програми ідентифікації обдарованих та нова відомча політика щодо забезпечення освітніх потреб обдарованих та надання їм рівних можливостей, що лежить в основі демократичного суспільства.

Література

1. Джуринский А.Н. Сравнительная педагогика : учеб. пособ. для сред. и высш. пед. учеб. завед. Москва : Академия, 1998. 176 с. URL : http://www.gumer.info/bib/liotek_Buks/Pedagog/djurin2/#.WLRByozSm6s.gmail
2. Законодавство України про освіту: зб. офіц. текстів законів 3-19 станом на 1 лют. 2012 р. / [упоряд. Ю.І. Руснак]. Київ : ЦУЛ, 2012. 274 с.
3. Закордонний досвід забезпечення роботи з обдарованими дітьми : монографія / [авт. кол. : М. С. Гальченко, В. В. Волик та ін. ; за ред. В. М. Титова] ; НАПН України, Ін-т обдаров. дитини. Київ : Інформаційні системи, 2010. 314 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді : Додаток до наказу мін. освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 URL : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacziionalno-patriotichne-vixovannya> .

5. Концепція регіональної стратегії підтримки та розвитку дитячої обдарованості на період до 2020 року URL : <http://marnmc.inf.ua/files/regionp/krsdobdar.doc>.
6. Міністерство освіти і науки України URL : <http://www.mon.gov.ua>.
7. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні. *Освіта України*. 2004. № 94. С. 6-10.
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки URL : <http://www.mon.gov.ua/images/files/nes/12/05/4455.pdf>.
9. Carrington N., & Bailey S. (2000). How do preservice teachers view gifted students? Evidence from a NSW study. *Australasian Journal of Gifted Education*, 9(1). 18–22.
10. Dettmer P. Gifted program in service and staff development: Pragmatics and possibilities. *Gifted Child Quarterly*, 1986, 30 (3), 99 - 102.
11. Gross M. U. M. To Group or Not to Group: Is That the Question? *Journal of Indiana Association for the Gifted*, Summer 1994, 14 - 20.
12. O'Boyle M. W. Neuroscientific research findings and their potential application to gifted educational practice. *Australasian Journal of Gifted Education*, 2000, 9 (1), 6–10.

References

1. Dzhurinskij, A. N. (1998). *Sravnitel'naja pedagogica : ucheb. posob. dlja sred. i vyssh. ped. ucheb. zaved. [Comparative pedagogics: ed. text. for voc. and high.ed.inst.]* Moskva : Akademiya, 176. Retrieved from http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/djurin2/#.WLRByozSm6s.gmail (rus)
2. Zakonodavstvo Ukrainy pro osvitu: zb. ofits. tekstiv zakoniv Z-19 stanom na 1 liut. 2012. / [uporiad. Yu. I. Rusnak]. [Ukrainian Laws on Education] Kyiv: TsUL, 2012. 274(ukr)
3. Halchenko, M. S., V.V.Volyk et al. (2010). *Zakordonnyi dosvid zabezpechennia roboty z obdarovanyimi ditmy [Foreign experience on provisions for gifted children]*: monograph Edited by V.M.Tytova. NAPN Ukrainy, In-t obdarov. dytyny. Kyiv: Informatsiini systemy, 314 (ukr).
4. Kontseptsiiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi [Concept of national and patriotic education of children and youth]: Dodatok do nakazu min. osvity i nauky Ukrainy vid 16.06. 2015 # 641. Retrieved from <http://mon.gov.ua/usinovivni/novini/2015/06/16/naczialno-patriotichne-vixovannya> (ukr).
5. Kontseptsiiia rehionalnoi stratehii pidtrymky ta rozvytku dytychoi obdarovanosti na period do 2020 roku [Concepts of the regional strategy of provisions and development of child giftedness for the period up to 2020]. Retrieved from <http://marnmc.inf.ua/files/regionp/krsdobdar.doc>. (ukr).
6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from <http://www.mon.gov.ua>. (ukr).
7. Natsionalna prohrama vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi v Ukraini [National program of nurturing children and pupils in Ukraine]. *Osvita v Ukraini*. 2004. #94. 6-10. (ukr).
8. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v ukraini na 2012-2021 roky [National strategy of development of education in Ukraine for 2012-2021]. Retrieved from <http://www.mon.gov.ua/images/files/nes/12/05/4455.pdf>. (ukr).

9. Carrington, N., & Bailey, S. (2000). How do preservice teachers view gifted students? Evidence from a NSW study. *Australasian Journal of Gifted Education*, 9(1). 18 – 22.
10. Dettmer, P. (1986). Gifted program inservice and staff development: Pragmatics and possibilities. *Gifted Child Quarterly*, 30 (3), 99 - 102.
11. Gross, M. U. M. (1994). To Group or Not to Group: Is That the Question? *Journal of Indiana Association for the Gifted*, Summer 1994, 14-20.
12. O'Boyle, M. W. (2000). Neuroscientific research findings and their potential application to gifted educational practice. *Australasian Journal of Gifted Education*, 9 (1), 6 –10.

ПУТИ ВНЕДРЕНИЯ АВСТРАЛИЙСКОГО НАУЧНОГО ОПЫТА РАБОТЫ С ОДАРЕННЫМИ СТУДЕНТАМИ В УКРАИНСКУЮ СИСТЕМУ ОБРАЗОВАНИЯ

А. Е. Скирда

Статья рассматривает проблему необходимости профессиональной подготовки преподавателей в образовании одаренных. Поскольку основная цель системы образования должна быть направлена не только на помощь одаренной молодежи, но и любой другой молодежи, для того чтобы они могли раскрыть свой талант и лучшим образом послужить развитию экономики своей страны и ее конкурентоспособности на мировой арене. Считается, что приемы и методы, которые полезны одаренным студентам, могут быть полезными для всех студентов. Также существует мнение о том, что преподаватель, имеющий подготовку в образовании одаренных, будет более квалифицированным для работы с любым студентом, потому что такой преподаватель будет более дифференцированно подходить к обучению, руководствуясь индивидуальными образовательными потребностями каждого студента. Важным фактором в успешном процессе обучения студентов есть желание преподавателей помочь каждому студенту развить свой потенциал в полной мере. Международные исследователи одаренности признают, что образование одаренных будет постоянным и эффективным, если оно будет легитимизированным в рамках системы образования. Социально-педагогическую поддержку одаренных студентов следует перестать считать специальной или отделять ее от социально-педагогической поддержки студентов в целом. Ее следует признавать рутинным мероприятием в рамках установленной системы образования страны. Образование одаренных должно продемонстрировать, что оно может предложить что-то существенное системе образования в целом. Это можно делать единственным способом – через партнерские связи с учебными заведениями, органами образования, культурными и исследовательскими учреждениями и родителями студентов. Усовершенствование системы образования в целом может быть осуществлено благодаря сосредоточению на образовании одаренных. Часто много внимания уделяется решению проблем академически неуспевающих студентов. Но если учебное заведение начнет с учебно-воспитательных потребностей самых

способных учеников, то можно будет создать гораздо более положительную учебную среду, в которой ценят разнообразие и инновации. Такая учебная среда пойдет на пользу всем студентам, а также их преподавателям и родителям.

Ключевые слова: одаренные студенты, профессиональная подготовка, подготовка преподавателей, учебная среда, образование одаренных.

WAYS OF IMPLEMENTATION OF AUSTRALIAN SCIENTIFIC EXPERIENCE IN WORK WITH GIFTED STUDENTS IN UKRAINIAN SYSTEM OF EDUCATION

A.Y. Skyrda

The article analyses the problem of the need for professional training of teachers in gifted education. Since any education system should be aimed at helping both gifted students and any other youth, also developing their talent which will serve best the economy of their country and its competitiveness in the world. It is believed that techniques and methods that benefit gifted students can be beneficial for all kinds of students. There is also an opinion that a teacher who is trained in gifted education will be more qualified to work with any kind of students, because such a teacher will use a more differentiated approach to learning and will be guided by individual educational needs of each student. An important factor in the successful process of student learning is the desire of teachers to help each student develop their potential to the fullest. International talent scholars recognize that gifted education will be permanent and effective if it is legitimized within the education system. The provisions of gifted students should not be considered special or be separated from the provisions of students as a whole. It should be recognized as a routine measure within the established educational system of the country. Gifted education must demonstrate that it has to offer something essential to general education. This can be done in a unique way - through partnerships with educational institutions, cultural and research institutions and parents. Improving the education system as a whole can be achieved by focusing on gifted education. Often, much attention is paid to solving the problems of academically underachieving students. But if a school starts with the educational and emotional needs of the most capable students, they can create a much more positive learning environment in which diversity and innovation are valued. This type of learning environment will be beneficial to all kinds of students, as well as their teachers and parents.

Key words: Gifted students, professional training, teacher training, learning environment, gifted education.

Скирда Алла Євгенівна – старший викладач кафедри мовної підготовки, Донецький національний технічний університет (м. Покровськ, Донецька область, Україна). E-mail: alla.skyrda@ukr.net,

Skyrda Alla Yevgenivna – Senior Lecturer, Language Training Department, Donetsk National Technical University (Pokrovs'k, Donetsk region, Ukraine). E-mail: alla.skyrda@ukr.net.